

Szeretlek én hazám . . .

Szeretlek én hazám, szeretlek
Kimondhatatlanul!

Balsorsod az csak, melyben lelkeim
Szeretni megtanul . . . .

Miként a törzsszel együtt érez
Virág és lombzat:
Ugy érzem én is mindenütt meg
Jó és rossz sorsodat.

Derült arcom, ha felderülve
Reményid szép ege;
És elborult, ha elborított
A bánat fellege.

Szeretlek én! Ki nem szeretne
Az honfi nem lehet,
Az soha meg nem érdemelte
A szép „magyar“ nevet!

Ah! mert magyarnak lenni: sors legyen,
Mi napként rád ragyog —
E büszke szó: Szülöm magyar volt,
És én is az vagyok!

Sok nemzet él a földön, innen
És túl a tengeren:
Nagyobb, erősebb, gazdagabb, de
Vitézebb nem terem!

Tengernyi nemzet áradatban
Egy kis sziget valánk,
Mit hősz hullámok korbácsoltak
S még most is áll hazánk!

És állni fog, míg egy magyar lesz
S egy égő honfi sziv,
Middön hazánk vihar veszélyben
A végső harcza hív.

*Ah! mert e nép el nem enyészhet!
Csak újra-újra létel
Ha bár ezerszer eltíporják . . .
A siren túl is él!*

*Szeretlek én, hazám, szeretlek
Kimonáhatatlanul!
Balsorsod az esak, melyben lelkem
Szeretni megtanul.*

Kántor Imre.

Jean Paul.

(Heine Henrik „De F. Allemagne“-ából.)

Irodalomtörténetet ép oly nehéz írni, mint természetrajzot, mert az egyikben, úgy mint a másikban, csak kiváló tüneményekkel foglalkozunk. De valamint a vízesépp a csodálatosbnál csodálatosb állatok millióit tartalmazza, melyek ép úgy tanuskodnak Isten hatalmáról, mint a legnagyobb fenevad: úgy a legkisebb naptár vagy almanach száz és száz ilyen költő infusoriát tartalmazhat, kik a kutató buvárt ép úgy érdeklik, mint az irodalom bármely mastodonja. S valóban, az irodalom ösmertetőinek legnagyobb része úgy terjesztik elénk a literatúrát, mint egy jólrendezett állatseregletet; külön az epika emléksallatait, külön az alanyi költészet léglakóit, drámai vízbendőket, prózai kételtűeket és humoristikus ázalagokat stb. stb. Ezzel ellentétben a kisebb rész pragmaticailag nyomozza literaturánk történetét és azzal kezdi: mik voltak az ő ember első érzelmei, mint alakultak ezek át a különböző korszakok folyamata alatt, mint tökéletesbültek s öltöttek végre határozott műalakot; ekkor ép oly esztelenséget követ el, mint ama történetíró, ki a trójai háborut Noé bárkájára vagy Léda tojására vezeti vissza. A nagy események, mint a legnagyobb művek nem ily csekélységekben erednek, hanem függvényei a nap, hold és csillagok állásának és én meg vagyok győződve hogy, ha Léda tojásából egy ügyes szakácsné lepényt készít, Hektor és Achilles mégis találkozik és hősileg megküzd Trója falai alatt. Az események a kor eszméinek szülöttei. . . . De honnan van az, hogy bizonyos korban bizonyos eszmék oly általánossá válnak és annyira hatnak az egész nemzedékre, hogy annak egész lényét és valóját, törekvését és gondolkozásmódját átalakítják? Ime, elérkezett az idő, hogy astrologiai irodalomtörténetet írjunk és a csillagok állásából magyarázzuk ki bizonyos eszmék keletkezését és elterjedését. Vagy csak a pillanatnyi szükség szülné az ideákat? Nem keressük-e mindig az ideákat, melyek jogosultságot kölcsönöznek kívánatainknak? Mi tulajdonképen szintén doctrinairók vagyunk, kik mindig keresünk s találunk oly elméletet, mely igazolja követelésünket vagy lemondásunkat. Rossz sovány napokban, midőn a gyönyör gyümölcsei elérhetetlenek, savanyúnak találjuk a szőlőt és az önmegtágadás elveit hirdetjük; de ha a viszonyok kedvezőbbekké válnak az absti-

nentia elve feledve van és helyét olyan foglalja el, mely e siralomvölgy örömeinek kizsákmánylását helybenhagyja. Hogy vége felé járnak-e a böjtnapok és az öröm napjainak rózsás hajnala közelg-e már? Erre választ csak a költő adhat, ki keblében hordja a jövődő lenyomatát. Én, részemről nagyon szívesen hurczolnám irodalmi Kalchasként egy ifjabb poétánkat oltárra, ha nem tartanék attól, hogy bensőjében oly dolgokra akadnék, melyről itten szólnom nem lehet; mert csaknem lehetetlen újabb íróval foglalkozni, anélkül, hogy a politika tömkelegébe lépünk. Franciaországban, hol a szépirodalom művelői a politikai mozgalmaktól távol tartják magukat, megítélhetjük valamely század termékeit, anélkül hogy magáról a századról ítéletet hoznánk. A Rajná túl azonban az írók beleelegyedtek hányatásaiba e mozgalmas napoknak. Frankhon ötven éven át talpon volt s most pihen; mi németek addig az íróasztal mellett ültünk és classikusokat commentároztunk. Szá munkra most érkezett az alkalom, hogy lerázzuk magunkról a hajdan kor porát és a négy fal poshadt levegőjéből kilépünk isten szabad ege alá.

A fentebb említett körülmény okozza, hogy nem mondhatok eléggé beható ítéletet és nem szólhatok eléggé méltányosan oly író felől, kire már Staël asszony tett néhány megjegyzést és ki azóta Charles Philaret szellemdús cikkei által vonta magára a francia közönség figyelmét. Jean Paulról szölok, kit páratlannak, egyetlennek mondanak. Találó ítélet. Jean Paul egyedül áll. Jean Paul teljesen el van szigetelve kortársaitól. Csaknem egyidőben lépett fel a romantikusokkal, de ezektől ép oly távol tartá magát, mint Goethe hiveitől, hanem e két iskolától eltérőleg s a j á t korán függ egész odaadással és műveihez az anyagot lángelke ebből merité. Jean Paul a költő és Jean Paul az ember azou egy. Mit különben elmondhatunk az „ifjú Németország“ bármely tagjáról is, kik szintén nem akarják elkülöníteni az íróat az embertől és nem választják el a művészet, tudomány és politikai hitvallás fogalmát s egyidőben művészek, népszónokok és apostolok.

Apostolok! Ez a legjellemzőbb kifejezés. Apostolok, kiket oly hit lelkesít, melyről a megelőző századok írójának fogalma sem volt, t. i. : a hit és bizalom a haladásba, az előmenetelbe, mely bizalom ama tudatból származott, hogy mérőlánczczal járva be a világot, a talaj erőit és az ipar s kereskedelem eszközeit mérlegelve, ama eredményre jutottunk, hogy a föld elég nagy, hogy mindnyájunknak jut hely boldogságunk kunyhóját felépíteni és munkálkodva élünk rajta mindannyian, anélkül, hogy egyiknek vagy másiknak a koldustarisznyát kellene nyakába aggatni. Ezek lekesítik az ifjú Németország költőit. . . . .

. . . . És az ifjú Németországnak e tekintetben Jean Paul uttörője volt, csakhogy ezek elvetették Jean Paul félszeg előadásmódját és élvezhetlen irányát. Ezen stilusról jól rendezett francia fő még csak fogalmat sem igen alkothat magának. Körmondatai nagy épületek, csupa apró szobácskákból összetéve; a kamrák tetejéről horgok nyulnak alá, melyekre Jean Paul gondolatait akasztja; falaik telve rejtett fiókokkal, melyekben Jean Paul érzelmeit rejtegeti. Alig van német író, ki gondolatokban és érzelmeiben oly gazdag volna, mint Jean Paul. De ő ezeket nem hagyja megérni és így szelleme és szive forrásának bősége

gyönyör helyett, csak bámulatot gerjeszt. Oly eszméket, melyek gyökeret verve és ágakat hajtva óriási fákká nőhetnének, már zsenge korokban tép ki és fatalakban főzelékként kínálgatja az olvasónak. Miután nem minden gyomor képes egész szellemerdőt, ifjú czedrusokat és pálmákat megemészteni, — így a közönség nagy részére Jean Paul megközelíthetetlen marad. A mily nagy volt Jean Paul mint bölcész és költő, ép oly tehetetlen volt a kivétel tekintetében. Regényeiben valódi költői alakokat hozott létre, de teremtményei hosszú köldököt vonszolnak maguk után, idővel belebonyolulnak és a hurok megfojtja őket. Jean Paul a legvigább és a legérzelgősebb író. Sentimentalismusa mindig erőt vesz rajta s előbb nevetve lassan lassan elpityeredik s sirva fakad. Néha ütött kopott vándorlegény alakját ölti magára s csak ha felgombolja öntönycét, látjuk mellén a fényes csillagot.

Jean Paul gyakran hasonlított össze „Tristram Shandy“ szerzőjével. Műveikben mindkettő emberi meztelenségben tünteti fel saját egyéniségét, csakhogy Jean Paulnál ez mindig bizonyos ügyetlen s éremetességgel történik. Sterne Lőrincz teljesen meztelen, Jean Paulnak csak a nadrága lyukas. Alaptalan néhány ítésznek ama állítása, hogy Jean Paul gazdagabb érzelmekben, mint Sterne Lőrincz; mivel ez utóbbi, ha tárgya tragikus színezetet ölt, rögtön átcsap szokott szerzőleges hangjába, míg Jean Paul sirni kezd s türelmesen potyogtatja kesergő szive könyveit. Pedig Sterne Lőrincz nagyobb költő volt s mélyebben érzett, mint Jean Paul.

Sterne Lőrincz méltán állítható Shakespeare mellé és ezt, mint amazt a Muzsák kara nevelte a Parnassus magaslatán. Sterne eleintén a tragikum Muzsáinak volt kedvencz gyermeke, ki szerelme egyik heves rohamában véresre csokolá a lánglelkű ifju kebelét és a sebzett szív felfogni s érezni kezdé a világ nagy fájdalmát. Szegény ifjú költői lélek! De majd jött Mnemosyne ifjabb leánya, az örök mosolyú istennője a tréfának s ölébe vette a szenvedő fiút, mézes dalával felvidítá s csókjaival tréfás ingerkedést, lenge könnyelműséget, örök jókedvet lehelt belé! Sterne szive és ajka azóta különös ellentmondásba jött, mert tragikai szánalommal telt keble hiában kívánta érzelmeit nyilvánítani, a mosolygó ajk megtagadta s róla csak a vidító élcz szava lebben el.

Steiner Oszkár.

Vigasz.

Ha majd lejár az ős,
A feeske nem cseveg:
S hosszú vándorútján
Uj hon után eped.

Ha elhagy a barát,
Kit szived szeretett,
S csalódásod után
A méla bú epeszt.

Keresd fel a magányt,
Használd a perezeket:
A vesztesség után
Enyhet s vigaszt lelensz.

Az élet útait
Vigyázva válogasd.
A kápráztató fény
Örvénybe sodorhat.

Kovács Antal.

Talált levelek

III.

1854. február 2.

Mélyen tisztelt grófhölgy!

E mindenségnek megmérhetetlen kiterjedésű mezején nincsen egyetlen egy teremtmény sem, bármi parányi legyen, mely cél nélkül s haszontalanul teremtett volna. A lábaink nyomása alatt remegő féregeknek éppen úgy, mint a roppant erejű állatoknak; a fa tövében nyíló virágnak éppen úgy, mint az óriás tölgynek, Isten akarata szerint, meg van a maga rendeltetése.

Mivel pedig e földön minden teremtmények között a legnemesebb az ember, s mint ilyen a legtöbb és szebb tehetségekkel van fölékesítve: mindenk fölötte neki is ki van tűzve hivatása, rendeltetése, melyet be kell töltenie, ha nevezetére méltó akar lenni.

Az embernek rendeltetése: az erkölcsi jónak terjesztése és ez által a boldogságnak elérése. Ez a legmagasabb életcél, mi után minden embernek törekednie kell. E végre adá a Teremtő a legszebb tulajdonokat.

Azonban, mint minden egyebet, úgy a nő nem is az idő érleli meg arra, hogy hivatásának megfelelhessen; neki is időt ad a természet Ura, melyben tulajdonait kifejtse, s a nagy hivatáshoz kellőleg elkészüljön. A hajadonkor, a leányélet ezen gyönyörű időszak. A Teremtő szándéka, saját rendeltetése és méltósága ellen vétkezik mindazon hajadon, a ki élete bájkorát célelleszenen tölti, s lelki haszon nélkül hagyja elsiklani. Mindig várhatja az időt, melyben keserűen fogja megsiratni mulasztását. — Fonák irányt követ pedig mindazon hajadon, ki, mihelyt föleszmél, a nyilvánosság színpadán akarfényleni s a világ zajába vegyül: hiu, regényes ábrándokba merül s ily üres álomképekben leli gyönyörét; ragyogni, a hír szárnyain szerteröpködni, léha hizelgők lepkeseregétől környékeltetni óhajt; az emberek, gyakran rossz emberek tesszését neme méltóságának ellenére kinyerni törekszik. S mért? talán hogy rendeltetését megközelítse? Keserű csalódás! Rejtekekben virulnak a tavasz legszebb ibolyái és fölkerestetnek. A szerény elvonultság szent fátyola alatt fejeledeznek a vonzó tulajdonok, melyek kedvessé teszik a hajadont. Egy gyöngye van a hölgykebelnek, melynél becsesebbet még buvár nem hozott fel tenger mélyéből, — e gyöngy a szeplőtelen ártatlanság, és miként a gyöngy a tenger fenekén terem: úgy az ártatlanság lilioma is a szerény elvonultság édenében virul.

Arany szavak.

*A borongó éjszakából
Kél a hajnal rószafénye;
A nagy lélek mélységéből
A nagy tettek eszményképe.*

*Sas a lélek gondolatja,
Szárnyát bontja nagymerészen,
S büszke szárnya szabadjában
Ugy csapong a magas égen!*

Erődi Dániel.

A bougivali óra.

Daudet Alfonztól.

I.

Egy kedves kis óra volt ez, a második császárság korából, egy ékes rajzokkal diszitett, algiri oryseből készült óra, minőket elegans kirakatokban láthatni, piros szallagon függő kis aranyozott kulccsal oldalán. A legparányibb, legdivatszerűbb, legkeresettebb valami, mit Párisban találhatni. Igazi kis bohókás óra, mely kedves zengzetes hangon, de legkisebb következetesség nélkül ütötte el az órákat, s tele szilaj kedvvel és szeszélylyel, csak úgy bolondjában mutatta az órákat, mellőzve a fél és negyedórát, átszökve a fél órákat, s soha életében nem hajtva más hasznót, mint megjelölni a „madame“ számára a pásztoróra jöttét, s a „monsieur“ számára a börze idejét. Mikor a háboru kiütött, faluzni volt a családdal Bougivalban, s nagyon jól illett e kis, könnyed ékszer-dobozhoz hasonló lakásokhoz, e csinos aranyozott madárkalitkákhoz, s csak egy idényre szánt csipkékből összealkotott butorokhoz.

A bajorok érkezével az óra egyike volt a legelőször kézrekerült tárgyakkal; s hitemre, be kell vallanom, hogy e Rajnántuli urak nagyon ügyes csomagolók, mert e játékszernek beillő picziny ingaóra — mely nem sokkal nagyobb egy galambtojásnál — egész biztonsággal tette meg utját a töltött fegyverek és vetágyuk közepette. Bougivaltól Münchenig sikerült neki legkisebb baj nélkül megérkezni ide s mindjárt másnap Kohn Augusztus ritkaság-árus kirakatában diszelegni, ép oly üdén, ép oly kaczerán, mint bármikor, s még mindig meg voltak finom, meggörbült fekete mutatói, s uj piros szalagra kötött csinos kis kulcsa.

II.

A dolog valóságos eseményt képezett Münchenben. Ott még nem láttak soha ilyen bougivali ingaórát, s mindenki oly kíváncsian sietett bámulására, mint a mily mohón nézte a Siebold muzeumbeli japáni csigákat. Kohn Augusztus raktára előtt reggeltől estig potrohos pipázó alakok voltak láthatók, három sorban egymás mögött, s a jó müncheni közönség tágra nyitott szemekkel, s hangos „mein Gott“-ok közt határozgatta magában, vajjon mire lehet használni e különös kis alkotmányt. A képes lapok lenyomatát hozták. Minden kirakatban látható volt hü fotografiája s az ő tiszteletére írta meg a nagytudományos híres és nevezetes orvostudór, Schwanthaler Ottó lovag az ő hirhedt „Ingaórák paradoxonját“, egy hatszáz lapra terjedő philosophico-humoristikus tanulmányt, melyben értekezik azon befolyásról, mit az inga-órák gyakorolhatnak a népek életére, s észtanilag kimutatja, miszerint oly nemzet, mely elég bolond idejének felosztását ennyire eszeveszett, következetlen időmutató szerint szabályozni, minő a Bougivalból idehozott kis inga-óra, annak készen kell lennie minden nagyszerű katastrófára életében, hasonlóan egy rosszul fölszerelt iránytűvel utra kelt hajóshoz. (A mondat kissé hosszú, de szóról-szóra vettem át.)

A németek nem lévén semmiben sem felületesek, a tudós orvostudór ur is, mielőtt megírná paradoxonját, közéről akarta meg szemlélni, s alaposan tanulmányozni fölvevett tárgyát s aprólékosan részletezni, mint jó entomologistához illik; megvette tehát a kis inga-órát, s ily módon

vándorolt volt el az Khon Augustus kirakatából a hirneves tudós, akadémiai tag, a fűvész-gyűjtemény gondozója, ritkaságok, tanárok főfelügyelője, a szépművészetek és irodalom pártolója, Schwanthaler Ottó lovag magán lakására, Lajos utca 24-ik szám alatt.

III.

Ami a Schwanthaler család szalonjában, ez akadémiai színezetű, méltóságteljes szalonban legelőbb szembe ötlött, egy nagy óriási lábas óra volt, kemény márványból, bronz mutatókkal és nagyon mesterséges szerkezettel. A főlapot rajta körökre felosztott apróbb lapocskák vették körül, s látni lehetett itt az órák, perczek, másodperczek, évszakok, nap-éj egyenlőség megjelölését, szóval mindent, egy alsó párkányon, még a hold változásait is kékes felhőbe burkolva.

E hatalmas gépezet az egész házat betöltte. A lépcsők aljánál hallani lehetett, mint jár ide-oda komoly méltósággal, hangos ketyegéssel, a nehéz órainga, mely az életet itt e házban, apró egyenlő részekre látszott osztani; s e mély hangú tik-tak közepett, gyors futással szaladt a perczeket mutató vékony tű, s egy pók lázas munkásságával halad előre, mint a ki ismeri az idő becsét.

Azután elkezdett ütni az óra, komoly lassusággal, baljóslatlag, mint egy tanodai toronyóra és valahányszor az óra-ütés hangzott, mindig történt valami a Schwanthalerék házában. Vagy Schwanthaler ur lépett ki fűvészeti terméből, szárított növényekkel s papirhalmazzal kezében, vagy a magas termetű Schwanthaler urhölgy tért haza három felcizomázott leányával, ezek is hosszuk, mint megannyi folyondárkarók, a miséről, vagy pedig a zene, táncz, testgyakorlati órák vették kezdetüket, zongorákat nyitogattak fel, varró-rámát vettek elő, kottatartókat huztak ki a szoba közepére, s mindent napról napra oly szabályszerűen, oly egyhangusággal, oly soha nem változó rendszerrel, hogy ha látta az ember ezt a sok Schwanthalert az óra első kondulásánál mozgásba jönni, be- vagy kilépni a nagy kétfelé nyíló ajtókon, önkénytelenül is a strassbourgi toronyórán levő „apostolok elvonulására“ gondolt, s mindig várta, hogy az utolsó óraütés elhangzásával mint fogja látni a Schwanthaler családot az óra belsejébe behaladni és ott eltűnni.

* * *

Minő sajátjágos befolyást gyakorolt a Bougivalból hozott óra egy müncheni becsületes családra!

E fentebb leírt emlékszerű alkotmány mellé lett elhelyezve a bougivali óra, s messziről is megnyerő hatást tett kicsiszolt külseje. Öröm volt nézni. Egy este a Schwanthaler hölgyek együtt ülve a nagy salonban szorgalmasan himeztek, s a híres tanár ur néhány akadémiai tagtársa előtt a „Paradoxon“ első lapjait olvasta fel, időnként félbeszakítván előadását, hogy kezébe vegye a kis órát s ily módon megszólván életét adjon a képnek. Egyszerre Schwanthaler Éva, isten tudja minő kíváncsiságtól üzetve, egészen elpirulva így szólt atyjához:

— Oh papa, üttesd egy kevéssé!

A tudós ur leoldta a kulcsot, kétszer megforgatta a felhuzót, s oly tiszta, kristály csengésű zengzetes hangot hallottak szétáradni, hogy a vidorság futó érzete villanyozta fel a komoly társaságot. Minden szem elkezdett ragyogni.

— Milyen szép! milyen gyönyörű szép! — szóltak egyhangulag a Schwanthaler kisasszonyok, náluk szokatlan élénkséggel, s fürtjeik is remegtek a belső izgatottságtól; így nem látta őket még soha senki.

Ekkor Schwanthaler ur diadalmas hangon kiáltott fel:

— Csak nézzétek ezt a bolond francia szerdétet; nyolczat üt s három órát mutat!

Ezen aztán sokat nevetett az egész egybegyült társaság, s daczára a késő estnek, az urak teljes erejükből neki adták magukat a bölcselmi elmélkedéseknek, s a francia nép könnyelműsége felett folytatott vég nélküli fejtegetéseknek.

Senkisem gondolt többé a hazamenetelre. Még azt sem hallották, midőn a nagy vén óra elütötte a feloszlást jelző borzasztó tiz kongást, a midőn a társaság rendesen szét szokott oszlani. A nagy ingaóra sehogyan sem értette a dolgot. Soha sem látott még ennyi vigaszt a falak között, sem ily késő időben társaságot a Schwanthalerék salonjában.

Talán még az ördög is beleleegyedett a dologba, mert midőn a Schwanthaler kisasszonyok felmentek hálószobájukba, a nevetéstől s hosszas virrasztástól még a hasuk is kongott, s kedvök lett volna még egyszer estelizni, s a különben érzélgős Mina, karjaival nyújtózkodva felsóhajtott:

— Istenem, mennyire szeretnék egy borjuszeletet enni!

IV.

A mint felhúzták a kis bougivali órát, ismét elől kezdte az ő rendetlen járását, idő pazarlási szokásait.

Eleinte mindenki csak nevette szészélyes jó kedvét; de folyton hallva e szép csengésű, vidor hangot szétáradni a szobában, a komoly méltóságu Schwanthaler család is elvesztette az idő becse iránti tiszteletet, s a napokat szeretetreméltó gondatlanságban élte át. Csak a mulatságra gondolt mindenki; az élet oly rövidnek tetszett most, hogy az órák ennyire össze voltak zavarodva! Általános felfordultság uralgott a háznál. Nem volt szó többé misére menésről, tanórák tartásáról. Zaj, izgalom szükségét érezte mindenki. A Mendelsohn és Schubert zene igen unalmasnak, egyhangunak tetszett előttük, s a „gerolsteini nagyhercegnővel“, Faustockával lettek helyettesítve, s a kisasszonyok nap-hosszat nem tettek egyebet, mint ugráltak, futkostak, vigan nevetgéltek, s a hirneves tudór uron is egy neme a szédelgésnek vett erőt, s nem szünt meg jókedvűen ismételni leányai előtt:

— Csak vigan gyermekeim, csak vigan! . . . Mi a nagy lábas órát illeti, azzal már senki sem törődött többé. A kisasszonyok, azon ürügy alatt, hogy nagyhangu ketyegésétől nem tudnak aludni, megállították volt ingáját, s az egész házi rend, a minden rendszer nélkül járó óramutató után bolondult.

Ez időre esett „az inga-órák paradoxonja“ című röpiratnak megjelenése.

Ez alkalomból Schwanthaleréknél nagyszerű estély rendeztetett, nem egyike ama tudós férfiakból összeállított komoly estélyeknek, gyér világítással, zajos jókedv nélkül, — hanem fényes jelmezes tánczestély, melyen Schwanthaler asszony és leányai bougivali halász leányoknak öltözve jelentek meg, meztelen karokkal, rövid szoknyában, tarka sza-

lagos kis lapos főveggel fejükön. Az egész város csak erről beszélt, de ez még csak kezdet volt. Mükedvelői előadások, élő képletek, estélyek, ünnepélyek, egymást váltogatták a komoly akadémiai tag házánál, s így ment ez az egész télen át a müncheni közönség nagy megbotránkozására.

— Csak vigán gyermekeim, csak vigán! — ismétlé egyre a szegény elkábult ember a családjának és a háznál valóban is mindenki a legvigabb kedélyhangulatban volt. Schwanthaler asszony kedvet kapva a halászleány jelmezben aratott diadaltól, egész életét házon kívül, a legtulzottabb jelmezek tanulmányozásában tölté! A kisasszonykák magokra hagyatva, fogoly francia huszártisztektől vettek az alatt leczkékét a francia nyelvből és a kicsiny ingaóra, mely valóban joggal képzelhette magát még mindig Bougivalban, találmra hangozgatta összevissza az óráütéseket, nyolczat ütven mindig, mikor hármát mutatott. Végre pedig egy szép reggel a bohó vigasság e forgó szele magával ragadta a Schwanthaler családot Amerikába, s a ritkaságok gyűjteményének legszebb darabjai nyomon követték a híres tudós menekülését.

L. M.

Ha ezt a világot . . .

Ha ezt a világot magam kormányoznám,
Nem volna jó napom, átkot szöruának rám;
Albert nem úgy osztanám én az igazságot,
A mint most van osztva,
Más mértleggel mérnék
S magyar nemzetemmel legtöbbet gondolnék
Mindjárt első sorba.

Akár melyik ország beszélhetne nekem,
Hogy instancziáját figyelembe vegyem;
A míg minden magyar a nagy boldogsághól
Eleget nem evnék:
Addig a többiek
Ha még úgy kérnének könyörögnének
En semmit sem adnék.

Sálffy István.

Egy szem ára.

— Elbeszélés. —

Írta: Halasy Béla.

I.

(Folytatás.)

Közelében talán egy tervezett jégverem köveinek maradványai voltak szétszórva, ezekből halmoztam össze egy hevenyészett hágót az ablak alatt és beléptem a félszárnyával nyitott ablakon.

A szerencsétlen, rozsdától vöröses puska ugyanazon helyen állott. Tartózkodás nélkül kaptam fel s bátor otthonosággal forgattam, mint valami gyakorlott vadász, ki fegyvere hordképességéről vagy más tekintetből akar meggyőződést szerezni.

A párkány felemelése nem kis fáradságomba került. Botocskám, mely még mindig velem volt, épen belé illett, a mint csövének nyílásáról lekotorva a pókhálót, becsuszott a puska üregébe.

Sejtelmem sem volt, mi történik.

Vizsgálódásaim közben határozottan vehettem ki a közeledő hangokat, melyekről csakhamar meggyőződtem, hogy Eveline énekel, a kert — és így felém is közeledve.

Annál jobb, hogy a szobában vagyok, gondolám. Ha engem keres, az semmi esetre sem jut eszébe, hogy szavát, a lomtárban puskát tisztogatva, hallgatom; egyet-kettőt kiált, s ha végre meggyőződik, hogy nem felelek hívására, ismét visszatér s én akadálytalanul vihetem keresztül tervemet.

Lélekzetemet visszafojtva hallgattam, midőn a kertbe lépett. Még most is oly élénken áll előttem, mintha csakugyan szemem előtt állna. Vallaira omló szöke hajat egy igen keskeny szalag szorította, kezeiben egy csomó virág volt, melyek közül a szebbeket hajába vala tűzendő, azért is fehér szalma kalapja, sötétpiros kötőjén karjára volt függesztve.

Éneke most elhallgatott és Eveline körülnézett. A lomtár ablaka azonnal szemébe ötlött és kedves mosolylyal ártatlan ajkain, — a mi mindenesetre barátságos gondolatainak volt jele, lábhegyen közeledett rejtekem felé.

Jól láttam mindent és viszonzásul a kedves mosolygó angyal ártatlan kifejezésének éreztem, hogy arczomat láng futja el. Árulásra gondoltam, melylyel ő elkövetett hibáimat atyám előtt csupa jóakaró szeretetből felfedezheti és . . . de isten látja lelkemet, igen ő tudja, hogy csak oktalan gyermekésszel akartam Evelinet megijeszteni, s felkaptam a puskát, vállamhoz szorítva azon elhatározással, hogy megrémítsem.

A következő pillanatban kezei már az ablak külső párkányán nyugodtak és mellével a falhoz támaszkodva, kissé előre nyújtotta fejét, keresve ott, a hol sejtett lenni. Felhevült indulatom mosolyában a meglepetés gúnyos kacaját látta, s mielőtt Eveline a felé irányzott puskát megpillantva fejét visszakaphatta volna, egy visszhangos erős durranás, utána füst, jobb arczomon kínos fájdalom és egy éles sikoltás, melyekre elegendő a szerencsétlen pillanatából emlékezem . . .

Egy nehéz lélekzet, egy mély sóhaj szakadt most fel nagyatyám szívéből és kissé pihenni látszék. Már alkonyodott. Némán függesztém

szemeimet e bizalmasan, töredelmesen valló ősz ajkaira s áhitattal hallgattam önvádját, szerencsétlenségei fájdalmas okát.

— Maig sem tudom — folytatá — hogy a szobából mint kerültem ki. Esméletemet is elvesztém, de arra határozottan emlékszem, hogy Eveline szétterjesztett karokkal feküdt hanyatt az ablak előtt közel a falhoz és balszeme táján pirosan bugyant ki a vér, a füvet takaró kibontott haján futva végig.

II.

— Mindenesetre kitaláltad már, hogy e szerencsétlenség esupán ugy történhetett meg, hogy a puska töltve volt s én elég figyelmetlen, a mikor erről meggyőződni nem siettem.

Bármint feszítem is meg emlékező tehetségemet, még maig sem tudom, mint jutottam ki a kertből s mily irányban indultam meg, — csaknem eszméletlenül, — házunk tájékáról.

Mindezek daczára azonban a büntudat ólomsúlylyal nehezedett lelkemre; a félelem és rettegés a futás utáni fáradság oly elesigázottá tettek, hogy valószínűleg kimerülten rogytam le és nyomban lezárta szemeimet az álom, mely azonban ne hidd hogy üdítő lett volna ez esetben; mert — erre már jól emlékezem, — Eveline véresen megjelenő árnya riasztotta fel.

Ébredésem első pillanatában mély hálát éreztem e nyomasztó álmótól való szabadulásom felett, de képzelheted milyen volt megdöbbenésem, midőn a megtörtént valóságra ismét visszagondolhaték, melyet eddig csak álomnak hittem.

Idegés remegés fogott el. Nem tudtam megállapodásra jutni, s most valóban őszintén, igaz áhitattal gondoltam Istenre, ki mindenhatóságával talán kegyelmesen jóvá teszi a bünt melyet elkövettem, s a melyről azt mondá hitem, hogy az megbocsáthatlan.

Teljesen ismeretlen volt a vidék, a melyen magamat találtam. Daczára, hogy jól ismerém falunk környékét, e rész oly távol lehetett barangolásaim határától, hogy a legkisebb jel sem adhatott tájékozást tulajdonképeni hollétemről.

A nap tisztán és magasan ragyogott felettem. Felhő sehohsem látszék a láthatáron, a szél alig ingatta meg az érett színű leveleket.

Mindenütt mély csönd volt körülöttem. Egy tágas mező perzselt pázsitán állottam, lábaimnál egy kivágott fának földben maradt csonka törzse volt, ebben botolhattam meg, s elesve itt nyomott el az álom.

Elöttem menetelesen fogyott a halom s távol kivehetém, hogy a szálló por tömegéből alighanem valamely város vagy falu tornyai csilámlanak át.

Elhatároztam, hogy azon irányban folytatom utamat.

A félelem oly erőt vett bennem, oly biztosan hittem, hogy Evelinet megöltem, miszerint örökre lemondtam azon reményről, mely szerint valamikor átlépjem a szülői ház küszöbét.

Széles karimájú szalmakalapom néhány lépésre előttem feküdt a gyepen, felemeltem, s mégegyszer felve, kémelve körültekinték s a mondott irány felé indultam meg.

Csaknem a domb lábánál vizmosta árok állta utamat, melynek fenekén csekély víz folydogált minden nesz nélkül. Belekapaszkodva a parti bokrok erősebb hajtásaiba, leereszkedém az árokba s mohón ittam a vízből.

Nagyon üdítőleg hatott ez reám, mert a történetek folytonos izgalomban tartottak, s fejem kábult volt a napon való szokatlan alvástól. Csillapítva szomjuságomat, felingereltem e magányban lelkiismeretem mellett legkinzóbb utitársamat, az étvágyat.

Gyomrom nagyon békétlenkedni kezdett s meggyorsítám lépteimet, hogy a velem szemben jó távol elterülő erdőnek gyümölcseiből szerezzem be a szükséges táplálékot.

Világos nappal volt, a nap alig hajolt még nyugat felé és így — bár nem igen voltam még ily magányban és egyedül, ennyire távol minden emberi laktól, — a félelem mindez ideig nem szegődött hozzám; csupán akkor, midőn elérve a cserjés erdőt, a felröppenő madarak zajára s a lehulló levelek, vagy az ágak közt átsóhajtó szél neszére futotta át ereimet hideg borzongás.

Első lepott meg a szülői házon kívül a keserű csalódás.

Minden inkább fellelhető volt az erdőben, mint ehető gyümölcs. Az étvágy perczenként éhséggé vált, a kívánság, az óhajlás parancsá, sőt szükségé lett.

Majdnem reményvesztetten folytattam utamat az erdő szélein, utoljára nem vágyva másra, mint hogy emberi nyomokat mutató gyalogutra találjak, melyen elhatározám haladni, bárhová vezet is az.

Rettegni kezdtem a gondolattól, hogy az éj itt lep meg ez emberkerülte tájon. Sehoh a legkisebb nyomot sem lelhetém meg, a mi bizonyítéka lett volna, hogy emberek között vagyok Mintha valamely sivaton bolyongtam volna elhagyatva, eltaszítva. Az önvád korbácsként ostorozott és hivebb volt árnyekomnál.

Megszüntem gondolkozni, azon vágy lebegvén előttem, hogy bár egy koldust vagy utast találjak, kitől tájékozást nyerek s megfogadtam, hogy visszatérek anyámhoz és lábaihoz borulva a legszigorubb büntetésnek vetem magamat alá.

A büntető sors azonban megtagadta ezt.

A félelem és éhség hajtottak előre nyomtalan földeken.

Nyugtalanúságom fokozására a hanyatló nap violaszínű terhes felhők közé merült s még messze voltak a tornyok, melyek egyedüli irányomat jelölték.

Kelet felől az égen égő pirban emelkedtek lomha páradarabok, s sötétebb kék lett az égboltozat, mely a fenn tomboló szél mormolását a föld felé szoritotta.

Lent azonban még alig mozgott a fűszál.

Amennyire csak fáradságom engedé, oly gyorsan haladtam, miközben dübörgés elhaló moraja hatott el hozzám, mely a szél rohamjai szerint majd erősebb, majd halkabbá lön.

(Folyt. következik.)

Arany mondások.

A hazának nem kell sem kétes barát, sem kétes ellenség.

Lamartine.

Isten egy szívnek egy keblet teremt: így egy embernek egy hazát.

Kölcsey.

Kit isteníteni akarunk, azt igen közlől megnézni nem jó; mert a közelség, mint nagyító, a sima tűn is göröngyöt mutat.

Kossuth.

Csak az veszitheti el jogát, ki azt föladta.

Deák Ferencz.

Századunkban csak egy nagy férfi: Napoleon, s csak egy nagy dolog: a szabadság van. E nagy férfit nem bírjuk többé, iparkodjunk a dolgot elérni.

V. Hugó.

A fülemile éneke és a macska nyávogása ugyanazon érzelem kétféle kifejezése; de ezek egymást sohasem értik meg.

Carmen Sylva.

(Erzsébet, Románia királynéja.)

A ki pirulás nélkül kér, semmi leverőt nem fog találni a visszautasításban.

Oxenstiern.

Az erkölcsiség kenyere a léleknek: elkészítve, megrostálva, megőrölve, kiszütve és darabokra szelve kell azt az embereknek nyújtani.

Joubert.

Légy józanéletű és ne bizd el magad soha: ez a bölcsesség kútforrása.

Epricharmus.

Háládatos kérdésnek marad mindig, megtudni: Vajjon mi nagyobb szerencsétlenség, nem birni több foggal, midőn az embernek kenyere van, vagy nem birni kenyérral, midőn még fogai vannak.

Valtour.

Nem a szegénység az, mit viselni az emberek legnagyobb részének sajnós, hanem nagyravágásunk ki nem elégitett kívánsága. A kenyér és víz nem oly rossz izüek; de rajtakapadni ezeken, az esik keservesen az embernek!

Zschecke.

Függőlegesen a nap alatt.

— Ismertető czikk. —

Mindenesetre majdnem hihetetlen csoda, hogy az egyenlítő mindkét oldalán vagy 30 mértföldnyi szélességben s a nyugati parttól befelé határtalan erdők védik a földet s annak mesés lakóit a nap öldöklő sugaraitól. Sőt ezen óriási lomb-boltozat, melyet tisztások csak ritkán szakitnak félbe, kelleténél több nedvességet is biztosít a föld legfelsőbb rétegeinek Gorillákkal s más szörnyetegekkel egyetemben él itt számtalan szerencsen faj a legkülönbözőbb fejedelmek s miveltségi viszonyok közt; de mindegyik híven őrizte meg a szerencsen faj tökéletes eredetiségét és sokféleségét. Vannak köztük valóságos ember-evők; de jó, gyermekes, majomszerűleg vig —, sőt oly r ndkivül csúf teremtések is, hogy alig meri őket az ember saját fájához számítani.

A számtalan törzs alakja, erkölcei, szokásai igen eltérők egymástól. Azonban mindegyik tökéletesen eredeti szerencsen; sem a fehér hittérítők, sem a muhamedanismus nem változtatott eredetiségükön s gyermekiességükön semmit. Általában nagyon vendégszeretők és jószívüek; de csalárdok és tolvajok, sőt néha undorítólag kegyetlenek is. A legostobább balhit, a legeszélösebb félelem a szellemektől és kuruzslástól uralg köztük. Azonban külsőleg is nagyon különböznek egymástól; míg néhány törzs meglehetősen emberi ábrázattal, sőt mondhatni kellemes

alakkal is bír, addig az obongók közt az emberi nem legtörpebb, legnyomorultabb példányaait láthatni. Eddig azt hitte a világ, hogy az Adamon szigetek lakói a legalacsonyabb emberi faj; azonban ezen Obongók Ashangoországbán közvetlen az egyenlítő alatt, nyomorultabb faj még e törpéknél is, és vékony lábszáraikkal, előre domborodó hátukkal hátranyomott homlokukkal s kidüledező pozáikkal annyira majomszerűleg néznek ki, hogy b'zvást az emberi nem azon fájának tekinthetők, mely a majomhoz legközelebb áll. Királyuk jól bánik velök; soha egyet sem ad el közülök. Minden törpeség daczára borzasztóan néznek ki; különben oly mozgékonyak, mint az evetkék. Munkáról, állandó lakásról mit sem tudnak; egyfolytában bujkálnak a bokrok közt s mászkálnak a fákon, ily módon fogván a vadat, melyet részint saját táplálkozásukra fordítanak, részint más törzseknek eladnak. Nagyon szeretnek elrejtőzködni, s ép oly nehezen találhatók fel, mint az óriás Gorilla majom, melyről Chaillu annyi sok csudálatot elbeszél.

Ezen eredeti szerecsenek legmiveltebbjei az Ithgok, jól kifejlett izomzattal, széles vállakkal és kifejezésteljes fejjel. Némi ipart is üznek, sőt kereskednek olajjal, borral, mindenféle gyümölcsessel, szövetekkel, sőt varrt ruhadarabokkal is. Azon egyetlen egy ruhadaratot, melyből egész toilettjük áll, denquisnek nevezik, s a pálmafa vékony hártáiból varrják össze saját gyártmányu tűkkel. Sőt a szépítés művészetéhez is értenek, legalább a mi hajukat illeti, melyet a fekete hölgyek tollal s igen sok csinnal és kecsessel tudnak fejeik körül fenni. Falvaik rendszeren s festőileg vannak építve; az egyes gunyhók ajtai, igaz csak 1½ láb magasak, de mindennemű cifrasággal ékesítvék.

A mi az embert leginkább meglepi, ez azon gyér állati élet, mely az egyenlítő körül fekvő tájakon uralg. Csak kecskék s bizonyos nemű madarak vannak nagy mennyiségben, ugy szintén óriási kigyók, de semmiféle teherhordó vagy igás marha; hire sincs ott azon állatoknak, melyek Afrika egyes részeit oly bő számmal lakják, mint rhinoceros, giraffe, zebra; a ragadozókat a párducz, hyéna és a sakál képviseli. De annál nagyobb a csuszó mászó állatok és az óriási pókok mennyisége, melyek a végtelen kiterjedésű nedves erdőségben bőven tenyésznek. Hasonlót kell mondani a rovarokról is, melyek közül legrettentőbb egy hangyafaj (Baschikuay). Ezen faj 2 hüvelknyi széles, de néha mértföldnyi hosszú rajokban vándorol az erdőkön keresztül. Ha utaztában tisztásra bukkan, hol a nap öldöklő hevének védtelenül ki vannak téve, 4—5 láb mély alagutakat ásna, hogy utjokat egyenes irányban a legközelebbi erdőséghez folytathassák. A vándorló sor élén és oldalán nagyobb példányok járnak, melyek mint valami tiszték, e csodálatos hadsereget vezérlik s rendben tartják. Ha utközben élő állatra bukkanak, legyen az egér, madár, vagy akár gorilla és elephánt, oly rettentő dühvel és sebességgel támadják meg, hogy a leggyorsabb állat is alig bír előlük menekülni. A tömeges mérges szuras folytán az állat aztán elájul, összerogy s néhány percz múlva csak a csont váza fehérlik a buja növényzet közt.

Veterán tanférfiak arczképcsarnoka.

I.

Horváth Pius,

a kegyesrendiek temesvári ház-főnöke.

Horváth a neve,
Magyar a lelke,
Kicsiny a termete,
Nagy a szelleme,

Ha kevés szóval sokat akarnánk mondani, ilyenformán jellemeznénk Horváth Pius-t, s még ha nevét alá sem tennénk a jellemzésnek, az esetben is fölismerné minden figyelmes szemlélő, hogy ez nem Horváth Ferencz, Károly vagy József, de Pius az apostol.

Igen, mert Horváth Pius apostol a szó legteljesebb értelmében: a népnevelés fejkölt lelkü apostola.

Horváth Pius azon nyomdokon halad, melyet a hagyomány, az évezredek történelem, Pál apostolnak tulajdonít.

Pál apostol hirdette Krisztus vallását, a szeretet, türelem, égi béke tanait s öregbitette világszerte azt a nagy családot, melynek Krisztus vallása a neve.

Horváth Pius az ő kis világában hirdeti Isten igéit, a hazafiúi szeretetet s a hazafi kötelességeit a társadalomban.

S nevel abból a kis világból — annak a nagy családnak, melynek nemzet a neve: jó hazafiakat.

Nevelni és mindig nevelni: ez a cél.

Szép szóval nevelni: ez az eszköz.

A ki Horváth Pius-t mint nevelőt, tanárt ismeri, az könnyen következtetést vonhat e téren működéséből — irodalmi munkáinak alkodására.

Finom, gyöngéd.

Tinta helyett galambepébe mártja tollát Porzó helyett virág-himporral poroz. Innen van aztán, hogy munkáinak szelleme olyan saját-szerű nyomokat hagy maga után. Ugy hat a rideg kedélyűekre is, mint száraz növényzetre a permeteg eső.

Üdit — és javít, gyönyörködtet — és tanít.

Munkáiban egyarántág tere van a bölcséletnek s a kedélynyilatkozatainak.

Sokszor azt hinné az ember, hogy valamelyik bölcsészeti iskola bölcselője: majd máskor, hogy az újabb költői, nem realisztikus, de eszményi iskola lantosa szól soraiban.

Fájdalom, a diákvilág ragaszkodása s önzetlen szeretete annyira megvesztegette a tanárt, hogy az író már csak mellékes személy — s míg a padsorok előtt mindig, addig az íróasztal előtt csak olykor-olykor látatja magát

— y — s.

alakokkal is bir, addig az obongók közt az emberi nem legtörpébb, legnyomorultabb példányait láthatni. Eddig azt hitte a világ, hogy az Adamon szigetek lakói a legalacsonyabb emberi faj; azonban ezen Obongók Ashangoországbau közvetlen az egyenlítő alatt, nyomorultabb faj még e törpéknél is, és vékony lábszáraikkal, előre domborodó hátukkal hátranyomott homlokukkal s kidüledező pofáikkal annyira majomszerűleg néznek ki, hogy bizvást az emberi nem azon fájának tekinthetők, mely a majomhoz legközelebb áll. Királyuk jól bánik velök; soha egyet sem ad el közülök. Minden törpeség daczára borzasztóan néznek ki; különben oly mozgékonyak, mint az evetkék. Munkáról, állandó lakásról mit sem tudnak; egyfolytában bujkálnak a bokrok közt s mászkálnak a fákon, ily módon fogván a vadat, melyet részint saját táplálkozásukra fordítanak, részint más törzseknek eladnak. Nagyon szeretnek elrejtőzködni, s ép oly nehezen találhatók fel, mint az óriás Gorilla majom, melyről Chaillu annyi sok csudálatost elbeszél.

Ezen eredeti szerecsenek legmiveltebbjei az Ithgok, jól kifejlett izomzattal, széles vállakkal és kifejezésteljes fejjel. Némi ipart is üznek, sőt kereskednek olajjal, borral, mindenféle gyümölcscsel, szövetekkel, sőt varrt ruhadarabokkal is. Azon egyetlen egy ruhadarabot, melyből egész toilettejük áll, denquisnek nevezik, s a pálmafa vékony hártályából varrják össze saját gyártmányu tűkkel. Sőt a szépités művészetéhez is értének, legalább a mi hajukat illeti, melyet a fekete hölgyek tollal s igen sok esinnal és keccsel tudnak fejeik körül fonni Falvaik rendszeren s festőileg vannak építve; az egyes gunyhók ajtai, igaz csak 1½ láb magasak, de mindennemű cifrasággal ékesítvék.

A mi az embert leginkább meglepi, ez azon gyér állati élet, mely az egyenlítő körül fekvő tájakon uralg. Csak kecskék s bizonyos nemű madarak vannak nagy mennyiségben, ugy szintén óriási kigyók, de semmiféle teherhordó vagy igás marha; hire sincs ott azon állatoknak, melyek Afrika egyes részeit oly bő számmal lakják, mint rhinoceros, giraffe, zebra; a ragadozókat a párducz, hyéna és a sakál képviseli. De annál nagyobb a csuszó mászó állatok és az óriási pókok mennyisége, melyek a végtelen kiterjedésű nedves erdőségben bőven tenyésznek. Hasonlót kell mondani a rovarokról is, melyek közül legrettentőbb egy hangyafaj (Baschikuay). Ezen faj 2 hüvelknyi széles, de néha mértföldnyi hosszú rajokban vándorol az erdőkön keresztül. Ha utaztában tisztásra bukkan, hol a nap öldöklő hevének védtelenül ki vannak téve, 4—5 láb mély alagutakat ásna, hogy utjokat egyenes irányban a legközelebbi erdőséghez folytathassák. A vándorló sor élén és oldalán nagyobb példányok járnak, melyek mint valami tiszték, e csodálatos hadsereget vezérlik s rendben tartják. Ha utközben élő állatra bukkanak, legyen az egér, madár, vagy akár gorilla és elephánt, oly rettentő dühvel és sebességgel támadják meg, hogy a leggyorsabb állat is alig bir előük menekülni. A tömeges mérges szurás folytán az állat aztán elájul, összerogy s néhány percz mulva csak a csont váza fehérlik a buja növényzet közt.

B. K.

Veterán tanférfiak arczképcsarnoka.

I.

Horváth Pius,

a kegyesrendiek temesvári ház-főnöke.

Horváth a neve,
Magyar a lelke,
Kicsiny a termete,
Nagy a szelleme,

Ha kevés szóval sokat akarnánk mondani, ilyenformán jellemeznénk Horváth PiuSt, s még ha nevét alá sem tennénk a jellemzésnek, az esetben is fölismerne minden figyelmes szemlélő, hogy ez nem Horváth Ferencz, Károly vagy József, de Pius az apostol.

Igen, mert Horváth Pius apostol a szó legteljesebb értelmében: a népnevelés fenkölt lelkü apostola.

Horváth Pius azon nyomdokon halad, melyet a hagyomány, az évezredes történelem, Pál apostolnak tulajdonít.

Pál apostol hirdette Krisztus vallását, a szeretet, türelem, égi béke tanait s öregbitette világszerte azt a nagy családot, melynek Krisztus vallása a neve.

Horváth Pius az ő kis világában hirdeti Isten igéit, a hazafiúi szeretetet s a hazafi kötelelességeit a társadalomban.

S nevel abból a kis világból — annak a nagy családnak, melynek nemzet a neve: jó hazafiakat.

Nevelni és mindig nevelni: ez a czél.

Szép szóval nevelni: ez az eszköz.

A ki Horváth PiuSt mint nevelőt, tanárt ismeri, az könnyen következtetést vonhat e téren működéséből — irodalmi munkáinak áldásárá.

Finom, gyöngéd.

Tinta helyett galambepébe mártja tollát Porzó helyett virág-himporral poroz. Innen van aztán, hogy munkáinak szelleme olyan saját-szerű nyomokat hagy maga után. Ugy hat a rideg kedélyűekre is, mint száraz növényzetre a permeteg eső.

Üdit — és javít, gyönyörködtet — és tanít.

Munkáiban egyarántág tere van a bölcséletnek s a kedély nyilatkozatainak.

Sokszor azt hinné az ember, hogy valamelyik bölcsészeti iskola bölcselője: majd máskor, hogy az újabb költői, nem realiztikus, de eszményi iskola lantosa szól soraiban.

Fájdalom, a diákvilág ragaszkodása s önzetlen szeretete anyyira megvesztegette a tanárt, hogy az írónak már csak mellékes személy — s míg a padosorok előtt mindig, addig az íróasztal előtt csak olykor-olykor látatja magát

— y — s.

Irodalmi szemle.

Olasó könyvtár.

Szerkeszti: Gyulai Pál: kiadja a Franklin Társulat.

(Vége.)

Érdekes műve a vállalatnak a magyarok egy más barátjának : Sayono Edének, a derék francia történetírónak : A mongolok betörése Magyarországra, melyben igen meleg hangon emlékezik meg hazánk multjáról. Egyike a vállalat legértelmesebb füzetének Taine népszerű francia aesthetikusnak műve : Az eszmény a művészetben Érdekes magyarázatokat nyújt benne a tudós szerző a művészetek különböző ágainak jellemzéséről, gondosan kerülve úgy a mélyebb philosophiai fejtegetéseket, mint az előadás doctrinair hangját. Tartalom és előadás tekintetében egyaránt sikerült füzet, melyhez méltán sorakozik Lessing : Laokoon-j, mint elismert tekintélyű szépműtani remekmű.

Az eddig felsorolt füzetek a vállalatnak nemzetközi jellegű kölcsönöznek, megnyugtatásunkra szolgálhat azonban azon körülmény, hogy nemzeti irodalmunkat is válogatott és értékes művek képviselik. Szeretnők ugyan, ha kivált régebbi irodalmunk ma már kevésbé hozzáférhető termékeiből többet hozna, azonban az eddig megjelent füzetekkel is tett némi irodalomtörténeti szolgálatot. Ezek sorában első helyen említjük Mészáros Ignác : Kértigám-ját, ez egykor népszerű regényt, Heinrich Gusztáv irodalomtörténeti becsü bevezetésével, mely új adatokkal gazdagította ismeretkörünket a mű és annak szerzője felől. Irodalomtörténeti szempontból tartjuk érdekesnek Kármán : Fanni hagyományai ; Gvadányi : Egy falusi notáriusnak budai utazása ; Kazinczy : Magyarországi utak és Bácsmegeyeinek gyötrelmei ; Bessenyei vigjátékának : A philosophus-nak, Gombos, Szentjóni, Hugó Károly, Nagy Ignác, Teleki László egy-egy színművének felújítását E szemelvények mellett érdekes gyűjteményes füzetek is vannak a vállalatnak, mikről szintén elismeréssel kell emlékeznünk. Legelőször említjük Kisfaludy Sándor : Összes Regéit, két füzetben 1 frt 30 kr.-ért oly irodalmi művet nyújt, mely a mi könyvkiadási viszonyaink között igazán feltűnő jelenség. E regékhez méltán sorakozik : Kerényi Összes költeményei, Czuczor : Népies költeményei, Dayka : Költeményei, Berzsenyi, Kisfaludy K., Kölcsey : Versei, utóbbinak Elbeszélései és szónoki művei, Csokonai : Ódái stb. Szeretnők, ha a felsoroltakkal kapcsolatban felvételt nyernének oly ritkább vagy drágább gyűjteményes vagy egyes művek, melyek megszerzése vagy nem könnyű, vagy lehető népszerűsítése igen-igen kívánatos ; például : Eötvös költeményei, Tompa virágregéi, Arany balladáit, Garay kisebb elbeszélő költeményei. A régiek közül Pázmány, Faludi, Amade, Virág stb. Feltűnő, hogy Vörösmarty egy füzetével sem szerepel a vállalatban ; Széchenyi, Bajza, Vajda Péter, Pap Endre művei mind hűzágótlók és bizonyára szívesen fogadott füzetek lennének, valamint a magyar műproza és szónoklat szemelvényei.

Sikerült eszme volt oly eredeti művek közlése is, mint Szalay: *Mirabeauja*, Szilágyi Sándor: *Történeti rajzai*, Gyulaitól: *Báró Eötvös József, Pulszkytól: Martinovits és társai és Eszmék Magyarország története philo-sophiájához*, Szigligetitől: *Magyarszínészek életrajzai*, Fraknóitól: *H. Lajos udvara*, Csengery-től: *A magyar közoktatás és köznevelődés*, melyek míg egyrészt a művelt közönségnek tanulságos olvasmányt nyújtanak, másrészt a vállalat tekintélyének emelésére szolgálnak. Meggyőződésünk szerint jól foglalhatnának helyet a nevezettek mellett Greguss vonzó lélektani rajzai pl. *Alvás és álom*, *Az emlékezetéről*, Lánczy és Deák Farkas legújabb pályamunkái stb.

Az *Olcsó könyvtár*, mint a kivonatosan felsorolt füzetek is tanusítják méltó versenytársa a külföld hasonló vállalatának; mind a hazai, mind a külföldi írók és költők gondosan megválogatott szemelvényekkel vannak képviselve. Tartalmi becsre nézve egy külföldi vállalat sem múlja felül. Ismeretterjesztő és mulattató füzetei a művelt közönség különös pártfogását érdemlik, olcsóságuk pedig könnyen megszerezhetővé teszik az egyes füzeteket s nélkülözhetővé a nálunk úgy is oly nagyon elterjedt Universal Bibliothek vagy Cotta féle vállalatokat. Nem ajánlhatjuk eléggé olvasó közönségünknek, különösen az ifjúságnak; megszerzése által áldozatok nélkül oly kézikönyvtárra tehet szert bárki is, melyet a művelt izlés csak helyeselhet.

Dr. Ferenczy József.

— **Szerb és román vigjátékok** czim alatt öt kedves kis szerb és román vigjáték jelent meg Lőwy Miklóstól, lapunk szerkesztőjétől. Kettő közülök Trifkovicz Szilárd műve, kitől nemrég ugyancsak Lőwy Miklós fordításában a budapesti nemzeti színházban adatott elő szép sikerrel egy pezsgő humorral irt vigjáték. Ez akkor az első eset volt, hogy szerb színmű magyar színpadon előadatott; most ez az első eset, hogy szerb vagy román színmű magyar fordításban megjelenik a könyvpiaczon. A fordításokat Lőwy Miklós — Pacatian V. Tivadar (a románok Petőfije), Sztura Szilárd és Makzics Sebők segítségével eszközölte és az után a magyar színpad igényeihez mérten átalakította. A kötet tartalmaz még vigjátékokat Zmaj-Jovanovits János, Risztics Szilárd és Rosettitől. Ajánljuk a szerb és román színirodalom iránt édeklődők figyelmébe. A 8 nyomtatott ivre terjedő mű ára 50 kr., s Lőwy Miklósnál (Temesvárott, megyeház) kapható.

Az ifjuság számára.

Egyveleg.

A fehértemplomi államgymnasiumi önképző kör, mely érdemtelen elnöke dr. Ferenczy József tanár ur vezetése mellett már negyedik éve, hogy a legszebb virágzásnak örvend, február hó 20-án tartott rendkívüli ülésén ünneplé meg legbuzgóbb pártolójának, a haza kiváló tudó-

sának, mélt. Ormós Zsigmond főispán urnak születése hetvenedik évfordulóját. Elnökünk, ki maga is lelkes bajnoka nemzeti nyelvünknek s irodalmunknak, számos vendég s a tiszt tanári kar jelenlétében nyitá meg az ülést, mire Körünk alelnöke, Krimnitzky Bálint, VIII. oszt. tan. felolvasást tartott, a melyben ő méltóságának a magyar tudományosság fejlesztése érdekében tanusított halhatatlan és soha nem szünő tevékenységét ecsetelé. A lelkesedés közepette, mely alelnök e felolvasását követé, főjegyző a kör határozata értelmében még az ülés folyama alatt intézett egy üdvözlő föliratot Ó Méltóságához. Programmunk további pontjait illetve, az önálló dolgozatokon és műfordításokon kívül különös figyelmet érdemelnek a pályázatok. Körünk egyik tisztelt pártfogója még a megelőző hónapokban 2 drb. császári aranyat tűzött ki pályadíjjal Széchenyi élet-jellemrajzának megírására. A jutalom mintán mindkét beérkezett mű érdemesnek tartatott reá, Balkányi Elek és Schindelmann Ferencz VII. oszt. tanulók között osztatott meg. Ugyancsak Balkányi Elek nyéré meg a második pályadíjat, Szász Károly műfordításainak II. kötetét, mely a legjobbnak talált novella jutalmául tüzetett ki. A versenyszavalat terén Krimniczky Bálint VIII. oszt. tanuló lön pályanyertes, s Vörösmarty „Szózat“-ának sikerült elszavalásáért Szász Károly műfordításainak I. kötetével jutalmaztatott meg. Körünk egyéb-iránt minden szépet és nemest felkarol, s daczára annak, hogy tagjai nagyobbrészt idegenajkuak, a hazai édes nyelv tökéletes elsajátítása után való törekvés, a buzgó munkásság mindmegannyi bizonyítékai életrelvélőségének s a multhoz hasonló virágzását kétségtelenné teszik. — Fehértemplom, 1883. évi márczius hó 10-én. Schindelmann, Ferencz, főjegyző. Seemayer Béla, aljegyző.

Egy 16-ik századbeli piperkőcz. Nemcsak most vannak, a multban is akadtak a piperének sajátságos bogarai, kik viselet, öltözködésben és szokásban jóval tul kalandoztak a józan ész határain. Érdekes rövid rajtot nyújt Bandello egy efajta milanoi divatmajomról a 16-ik század második feléből. „Igen gazdagn öltözködött — ugymond — s ruháit gyakran változtatta, mindennap találván fel valami új fodrokat, csipkéket s más efféléket. Bársony fővegein majd egy, majd másféle érem volt látható, a lánczokról, gyűrűkről s karperecekről nem is szólok. Hátas lovai, melyeken a városban lovagolt, majd öszvérek, majd spanyol, török, vagy chinai lovak valának s cifrábbak, mint a pillangók. Az állat, melyet ama napon kelle lovagolnia, gazdag s vert arannyal szegélyezett nyergét és szerszámain nem is említve, tetőtől talpig be volt illatszerezve, annyira, hogy a különféle drága illatokat az egész tájon érezni lehetett“ Bandello iratában még egy portugál egyénre hivatkozik, ki volt legyen gyalog, vagy lóháton, egyik szolgája által minden tiz lépésnyire megtisztította cipőit s ruháján egy legkisebb pelyhecskét, vagy szórszálat sem szenvedhetett.

Hasznos tudnivalók.

— **Érdekes események az állatvilág köréből.** Tudva levő dolog, hogy a lefejezett ember fején még rövid ideig görcsös vonaglások észlelhetők, így p. o. a száj kinyitódik, a szemek beesukódnak, stb. De

sokkal feltünőbbent jelentkezik az életjel az állatoknál kimulásuk után. Igy p. o. a fejtől megfosztott ruczák a mint a tapasztalatból tudjuk, még sokáig repülnek és járnak. — A libák fejk elvesztése után még messze képesek futni. — Commodus császár egyszer barbár szórakozásai közben a versenyt szaladó struczna k pályaut közepén vágatta le fejét, s a madár fej nélkül futott egészen a pálya végeig — megelőzve társait. — Boerhave a kitünő orvos, egy kiéhezett kakast fejezett le a közben, midőn neki enni adott, a fejvesztett kakas teste jó sokká szaladt még a tengeri szemek után s felakarta azokat szedni. — A teknősbékek fej nélkül több hétig képesek élni. — A levágott vipera-fej még több nap után is harap, s fejtől megfosztott törzse egész biztonsággal csuszik azon kőhalmaz alá, hol rendes lakhelye volt. — A legyek fejk elvesztése után is párosodnak s hosszabb ideig is élélhetnek. — A bogarak és pillangók fej nélkül is repülnek, sőt az utóbbi ezen állapotban még detéit is lerakja. — Mortier egy szarvas-bogárnak szakítá le fejét, két nap mulva a fejet a napfényre tévé ki, s ez ismét magához jött s agancsával a tudós ujján jelentékeny sebet ejtett.

Egészségtani szabályok.

[A Halmay családból.]

III.

„Szükséges az álom erő ujitásra,
 Használd az éjszakát egyedül alvásra ;
 Minél ritkább legyen, hogy azt átvirasszad,
 Erőid szerzését hogy így elmulasszad !
 Sok ifju könnyelmű vigalomnak éj:én
 Szemét sem hunyja le a tobzódás kéjén,
 Sok hosszú éjen át könyve mellett viraszt,
 Vagy vig czimborák közt, dévajon tölti azt.
 Legtöbb, jó erőit ilyenkor fecsérli.
 S gondtalanul rövid éltét rövidíti.
 Hat vagy hét órai alvás elégséges
 A felnőtt embernek, a ki egészséges ;
 Többet kívánhat az, ki szenvedő, beteg,
 Gyermekek, öreg s az agg, ezek kivételek.
 Elégneél ha tovább időzöl ágyadban :
 Elpuhulsz, elbutulsz testben ugy mint agyban.
 A délesti alvás ifjunak, gyermeknek,
 Nem való, ezt hagyd meg öregnek, betegnek.“

Közli: Halasy Béla.

Apró történetkék.

Halottaiból feltámadt.

Lovitz lengyelországi városban egy polgár ifju leánya hosszas és nehéz betegség után elhunyt. A hullá, miután két napig az apai háznál ravatalon feküdt, a templomba vitetett, hol gyász isteni tisztelet

tartatott. A leány atyja igen tisztelt állást foglalt az ottani társaságban s így a részvét is igen nagy volt; a templom zsufolásig megtelt azokkal, kik a halottnak az utolsó tiszteletet megadni siettek, s mindenki szeméit a magas, virágokkal és koszorúkkal borított ravatalra függesztette, melyen a korán elhunyt feküdt, kinek vonásai változatlanul megtartották eredeti szépségüket, arcza oly viruló, mintha a halál hideg keze helyett enyhítő álmom venné körül. A templomban néma csend uralkodott, midőn egyszerre, a halotti énekek befejeztével, mozgás támad a sokaság között: a körülállók rémülve bámulnak a hullára, míg végre számtalan hang kiáltja: „Megmozdult! megmozdult!” A szülők a ravatal felé rohannak, s ugyanazon pillanatban a leányka felüti szeméit és felemelkedik. Leírhatatlan zavar. A babonások ijedtükben a templom bejárata felé tódulnak, míg apa és anya majdnem örülten az örömtől csókokkal árasztják el visszanyert gyermeküket és a lelkész térdre borul, hálát adandó a mindenhatónak egy ifju életmentéseért. — A leányka most türethetleg érzi magát, noha attól félnek, hogy a borzasztó helyzet, melyben magát felébredésekor találta, oly mély benyomást gyakorolt kedélyére, mely esetleg újabb életveszélybe döntheti.

Történelmi naptár.

Összeállította: Leitner István.

Márczius hó.

44. márcz. 15. Július Caesar, Roma legnagyobb hadvezére s a világtörténelem egyik legkiválóbb alakja — a tanács-teremben 23 főszurással meggyilkoltatik.
1792. " 16. Gusztáv svédkirály halála.
1813. " 17. A nagy német szabadságharc kezdetét veszi.
1808. " 18. Spanyolországot a hódító francia hadak elfoglalják.
1405. " 19. Mongol birodalom felbomlása.
1815. " 20. I. Napoleon Elbáról visszatérve, Párizsba fényes bevonulást tart.
1801. " 21. Az angolok győznek a francziákon Egyiptomban.
1797. " 22. I. Vilmos német császár születik.
1849. " 23. Radetzky győzelme az olaszokon a novárai ütközetben.
1603. " 24. Erzsébet angol királyné † (szül. 17. szept. 1533).
1799. " 25. A francziák Stokáchnál Károly főherczeg által megveretnek.
1162. " 26. I. Frigyes — Barbarossa — német császár, Mailandot makacs ellentállása es a rendeleteinek megsértése miatt leromboltatja.
1443. " 27. I. Mátyás király szül. (1490 ápr. 5-én †.)
1483. " 28. Rafael Sancio, a világ egyik legkitünőbb festője szül. (1520 †.)
1598. " 29. A bevehetetlennek tartott Győrt Pálffy és Schwarzenberg tábornokok visszafoglalják a törököktől.
1856. " 30. Harmadik párizsi béke. A krími hadjárat véget ér.
1814. " 31. Szövetséges hadak bevonulnak Párizsba.

Temesvár, 1883 márczius hó 15-én.

I. évfolyam.

6. füzet.

DÉLIBÁB.

SZÉPIRODALMI

ÉS

IFJUSÁGI FOLYÓIRAT.

Megjelenik havonkint kétszer, minden 1-én és 15-én.

Előfizetési árak :

Egész évre 4 frt., fél évre 2 frt., negyed évre 1 frt.

Felelős szerkesztő :

Kiadó-tulajdonos :

LÖWY MIKLÓS, IFJ. MACYAR DÁVID.

Kiadó-hivatal :

MAGYAR TESTVÉREK PAPIR-KERESKEDÉSE.

TEMESVÁR,

MAGYAR TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJA.

1883.

6711 a.

Tartalom.

<p>1. Szeretlek én hazám. Költemény Kántor Imrétől 101</p> <p>2. Jean Paul. Heinrich Heine után — Steiner Oszkártól 102</p> <p>3. Vigasz. Költemény Kovács Antaltól 104</p> <p>4. Talált levelek. 105</p> <p>5. Arany szavak Erődi Dánielt. 105</p> <p>6. A bougivali óra. Daudet Al- fonstól fordította L. M. 106</p> <p>7. Ha ezt a világot. Költemény Gálfy Istvántól. 109</p> <p>5. Egy szem ára. Elbeszélés Ha- lasi Bélától. 110</p> <p>6. Arany mondások. 113</p>	<p>7. Függőlegesen a nap alatt. B. K.-tól. 113</p> <p>8. Veterán tanférfiak arckép- csarnoka. 115</p> <p>9. Irodalmi szemle 116</p> <p>10. Ifjuság számára: Egyveleg. 117</p> <p>11. Hasznos tudnivalók. 118</p> <p>12. Egészségtani szabályok. Apró történetkék. 119</p> <p>14. Történelmi naptár. A borítékon: Előfizetési fölhívás. Szerk. üzenetek. Kérdések. Számrejt- vény. Sámatalány. Szótág-rejtvény. Talány. Adomák. Megfejtések.</p>
--	---

Előfizetési fölhívás

„DÉLIBÁB”

első évfolyamának második negyedére.

Egy évnegyed áll folyóiratunk mögött, igazolására annak, hogy kitűzött föladatának mennyiben akar, s mennyiben tud megfelelni.

És mi, midőn a bekövetkező új évnegyeddal új pártolásra hívjuk föl a t. közönséget, a hiven betöltött kötelem tudatában nyugodt lélekkel hivatkozunk ezen évnegyedre.

E rövid multban rejlik egyedül illetékes bíránk, a közönség ítélete. És nekünk e rövid mult alapnak elég, melyre jövőnk létjogosultságát építjük.

Nem hazug dicsekvés mondatja velünk e nyilatkozatot. Folyóiratunk iránt a lefolyt évnegyed folyama alatt is mindjobban fokozódó figyelem és pártolás adja tollunkra a bizalom — nem az elbizakodás — e szavait.

Az új évnegyed küszöbénél szives támogatásra kérjük a t. közönséget. Minél nagyobb mérvű lesz a pártolás, annál hatályosabbá lesz erőnk a kitűzött föladat betöltésére.

A közönség becses. támogatása mellett — a pályakezdet nehézségeit átérve, edzett erővel, fokozott buzgalommal, tántorithatatlanul haladunk tovább eddigi irányösvényünkön.

A szerkesztőség.

Az előfizetési pénzeket kérjük ifj. Magyar Dávid urhoz (Temesvár, Magyar-féle papir-kereskedés) beküldeni.